

Lunds Universitet
poäng
Rättssociologi, RÄS 640
Rättssociologiska Institutionen

C-uppsats 10

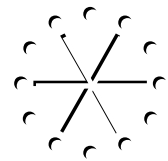
41- 60p
2003-01-20

Dekadans eller salsa?

Värderingar i otakt

- en nutidsbetraktelse -

av Johanna Dansk

Handledare: Bo Carlsson

Dekadans; förfall eller **salsa;** latinamerikansk dansstil men även sås;
en mix av diverse ingredienser till en röra.

Bakgrund	2
Inledning	3
Frågeställningar	3
Syfte	3
Grunden till betraktelsen	4
Källan till moral	5
Moralkulturer	5
Språkbruket	5
Intervjuer.....	5
Grova ord	6
Avslutande diskussion-Analys.....	6
Avgränsningar:.....	6
Uppsatsens disposition:.....	6
Del 1	7
Källan till moralen	7
Definition	9
Gör-bör	9
Moralkulturer	10
Moralkultur 1	12
Rutinisering:.....	12
Moralkultur 2	12
Objektivisering:	12
Moralkultur 3	13
Individualisering i välfärdstaten:	13
Slutsats	14
Del 2	15
Ordets betydelse= dess användning i språket	15
Begreppsanalys	15
Tänk på rätt språk -Intervju bearbetning.....	16
Grova ord- Begreppsanalys enligt Wittgenstein	18
Då och Nu- Klassisk begreppsanalys:.....	20
Lagstiftning.....	21
Avlutande diskussion- analys	23
Litteratur	27
Url's och elektroniskt publicerade källor:	28
Tidskrifter och övriga källor:	28

Bakgrund

Arbetslivsinstitutet gjorde under 2002 en undersökning¹ om skolans arbetsmiljö. Syftet med studien var att öka kunskapen om språkbruk och olika typer av sexuella beteenden mellan elever i skolan. Media uppmärksammade undersökningen som påvisade ”att 7 av 10 flickor på gymnasiet säger att de blivit utsatta för sexuella trakasserier i skolan”, tre av fyra flickor svarade att det förekom sexuella eller kränkande kommentarer och nedsättande uttalanden om andras utseende i skola”, ”över hälften av eleverna kallades hora och fick kränkande sexkommentarer”.²

Ungdomars språkbruk har många gånger uppmärksammats och man skulle kunna påstå att ungdomsspråket alltid har stått i opposition till det etablerade vuxenspråket. Men det som överraskade mig och fick mig att börja undersöka detta mer, var att bilden som media gav var att ungdomarna själva upplevde det; kränkande, nedsättande eller klassificerade det som sexuella trakasserier. Jag ställde mig kritisk till att majoriteten av ungdomarna skulle ha benämnt språkbruket som sexuellt trakasserande, nedsättande och kränkande; det fick mig att fundera på hur språkbruket då etablerats och om man säger att språket blivit hårdare, ska man utgå från att det varit mjukt någon gång, då? Efter att ha studerat undersökningen så fann jag att det är författarna som har klassificerat svaren som kränkningar; verbal, fysisk eller annan kränkning som sexuella gester. Den verbala kränkningen innefattades av att ge någon stötande namn, nedtryckande kommentarer, sexistiska kommentarer och skämt, sexuella förslag, att bedöma någons fysiska attraktivitet eller hota.³

Därav uppkom intresset att undersöka värderingar och bidra med mitt perspektiv på språkbruk.

---

¹ Menckel, E & Witkowska, E, *Allvar eller skämt?- en nationell undersökning av språkbruk och sexuella beteenden bland gymnasieelever*, Arbetslivsinstitutet, Solna 2002

² Citat hämtade från olika artiklar i media under november månad.

³ Menckel & Witkowska s 10

Inledning

Denna uppsats kommer att behandla sociala samspel med komponenter av språkliga, kulturella och moraliska skillnader för att försöka finna en förklaring på ett nyligen uppmärksammat tema: Det hårda språket!

Dagen unga män är nästa generations fäder och de unga flickorna mödrarna. Är det så att ungdomar över lag är "hopplösa och normbrytande" och, i senare skede "rättas de in i ledet? Eller sänks moralen ett snäpp för varje generation? Är det bara ren "ungdomsrevolt" som får; en ung kille att kasta ur sig obscena ord till förbipasserande, mopedgäng att roa sig med att daska cyklande kvinnor i baken, sparka någon i ryggen för man inte får den där cigaretten man bad om (för man är under 18)? Eller är det ett sätt att attackera dem som försöker upprätthålla förgångna moralprinciper? Balansgången mellan att tillskriva de unga en acceptans för sitt beteende och att tillskriva dem högre "farlighetsfaktor" än de har, kan uttrycka sig på olika sätt. När ingen markerar att det är utanför det "gemensamma intresset" att höra dem skrika och svära på bussen för att risken är överhängande att bli den de skriker och svär åt t.ex. Förlusten av den typen av extern kontroll kan göra att deras beteende de facto förvärras.

Om man menar att detta är ett tecken på moralisk dekadans eller degeneration så kan man påtala ett underliggande behov av större social kontroll⁴. Då kan man ifrågasätta vem som ska sätta upp riktlinjerna (bestämma takten) för vilket beteende som passar och vem som ska ta den exekutiva rollen; individ, föräldrar, skola eller stat.

Rättssociologi studerar bl.a. normer och regleringar; informella och formella och dess inverkan på samhället och gemene man. Hur den rättsliga implementeringen påverkas av yttre faktorer och vilka eventuella hinder som kan stå i vägen för den rättsliga regleringen. Detta är således mitt bidrag till en rättssociologisk studie.

Frågeställningar

1. Kommer moral inifrån eller utifrån?
2. Vad är rätt och fel? Vem säger att det är rätt eller fel? Vad händer när definitionerna på rätt och fel skiljer sig mellan olika kulturer?
3. Hur yttrar sig skillnader mellan olika moralkulturer och vad händer när dessa krockar?
4. Vad finns det för bakomliggande faktorer till att språket anses ha blivit grövre och hårdare (framförallt bland ungdomar)?
5. Representeras detta språkbruk av korrekt begreppsanvändning?
6. Vad sker om vi rubriceras språkbruket som brott; ärekränkning, sexuella trakasserier etc.?
7. Vad får rätten för funktion i detta sammanhang och ska rätten intervensera?

Syfte

Att undersöka hur brist på kongruens i grundläggande antaganden kan yttra sig, i det sociala samlivet och tolkningar av samhället.

---

⁴ Med rötter i 'ordningsmyten' främst uttalad av Thomas Hobbes (1588- 1679).

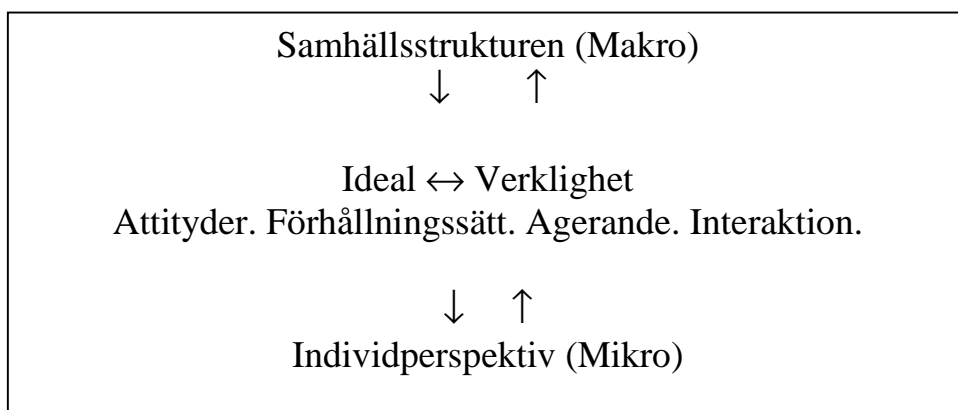
Metod

I denna c-uppsats är jag en betraktare. Detta är således en nutidsbetraktelse som har olika rötter. Jag är en åskådare, men inte enligt *åskådarideal*⁵; fritt från min personlighet, personliga egenskaper, värderingar eller attityd. Ämnet jag behandlar har stor delaktighetsfaktor och inledningsvis handlar det om mina upplevelser, erfarenheter och syn på det hela. Angreppssättet strävar mer efter att stilla en nyfikenhet och stimulera ett intresse än att söka sanning. Att uppfylla t.ex. Habermas sanningskriterium om ”*människans fundamentala och gemensamma intressen*”⁶ är mycket svårt. Jag kan omöjligt fastställa dessa intressen.

Marxistiska och kritiska samhällsforskarens *deltagarideal*⁷ menar: ”att den främsta plikten är att aktivt arbeta för att förverkliga de för honom grundläggande intressena och värdena”⁸. Man kan då fundera kring forskarens objektivitet. En antropolog studerar ett samhälle utifrån, men jag är deltagare i mitt eget samhälle, deltagare i det jag studerar. För att se måste man stiga ur...eller? Hur objektiv kan jag vara när jag utgår från vad jag antar är grundläggande intressen.

Min intention är att inte fastställa hur det borde vara (*what ought to be*⁹); utan istället visa hur det är (*what is*¹⁰); dock sett igenom mina ögon.

Grunden till betraktelsen

Ett försök att förena individperspektivet (mikro) med samhällsstrukturen (makro) i relation till samhällsklimat, attityder och uttryckssätt; främst genom språket. ☼: Att betrakta samhället och det sociala samspelet mellan individer främst genom språket, hur de interagerar med varandra. Att lyssna och se! Handling, interaktion, värde, förväntning, norm, roll, intresse, avvikelser och konflikter är begreppsapparaten för mikronivån.¹¹

⁵ Att förankra sanningen i sådana påståenden om den sociala verkligheten som i största möjliga utsträckning är oberoende av forskarens eller iakttagarens personlighet etc. s 20

⁶ Habermas i Vilhelm Aubert, *Sociologi: socialt samspel*, Malmö 1979 s 21

⁷ Enhet mellan liv och lära.

⁸ Aubert, Vilhelm, *Sociologi: socialt samspel*, Malmö 1979 s 22

⁹ Durkheim: ”Studying social facts as things” i Sztompka, Piotr, *Sociological dilemmas-toward a dialectic paradigm*, Academic Press, New York 1979 s 189

¹⁰ ibid.

¹¹ Aubert 1979 s 38

Beskriva och analysera den enskilde aktören; samvaron med andra människor, vad de gör och vad de säger. *"Aktörens handlingar är förbundna med samhällsstrukturerna, dels genom de sociala normerna och rollerna, dels genom den gemensamma och socialt producerade förståelsen av en handlings mening och klassificering"*¹². /.../ *"Det är summan av handlingsvalen som bestämmer utvecklingens gång. Men den enskilde aktören vet i en viss mening inte vad han gör, d.v.s., vilka följder som handlingsvalet får för de stora utvecklingsförhållandena på makronivån"*.¹³

Att se interaktionen som social fakta¹⁴ samt påvisa "den enskilde individens handlingar" i förbund med- och påverkan på, de större sammanhangen i det sociala samspelet.

Handling eller beteende är i uppsatsen kopplat till talet, samtalet, interaktionen eller användningen av begrepp. Att definiera användningen av ett språk som en handling, är för att kunna utreda bedömandet av olika språkbruk i olika kulturer i relation till acceptans, gemensamma värderingar och tolkningar.

Källan till moral

En genomgång av moralfilosofiska teorier för att finna den utgångspunkt som lämpar sig bäst att använda i denna uppsats. Syfte: Undersöka om moralen kommer inifrån eller utifrån samt finna svar på frågan: Vad är moral?

Moralkulturer

Moralkulturerna representerar sociala sammanhang där språk, normer, värden etc. frodas och upprätthålls. Durkheims teorier får här vara med på ett hörn. Varför jag bara exemplifierar tre är för att det är bara dessa tre jag har egen erfarenhet av. Det finns antagligen fler att lägga till men jag begränsar mig till min erfarenhet och vad jag själv har upplevt. Syfte: Att påvisa att värderingar kan gå i otakt.

Språkbruket

Syfte: Att påvisa att brist på kongruens angående innebörd och betydelse kan få konsekvenser.

Intervjuer

För att komplettera befintlig information¹⁵ såsom undersökningar, tidningsartiklar, hemsidor och relevant litteratur i ämnet, valde jag att genomföra ett antal kvalitativa intervjuer.

Det kvalitativa urvalet kräver inte ett stort antal intervjuobjekt utan lägger snarare vikten på att intervjua dem som besitter mycket information om

---

¹² Aubert 1979 s 42

¹³ Aubert 1979 s 50

¹⁴ I Durkheimiansk anda!

¹⁵ Sekundär data

ämnet¹⁶. Jag har genomfört 20 intervjuer med två- eller flerspråkiga ungdomar (ålder 16-19) och har tillsammans med dessa gjort begreppsanalys enligt Wittgenstein¹⁷ på deras ”vardagsspråk”, främst på svordomar. Jag sökte själv upp intervjupersonerna vid tre gymnasieskolor i Malmö; Malmö Borgarskola, Celsiusgymnasiet och Heleneholms gymnasium. Jag har även intervjuat 2 lärare om deras syn på ungdomarnas språkbruk.

Intervjuerna är inte redovisade i sin helhet men utgör grunden för resonemangen och innehållet i kapitlet 'Tänk på rätt språk' En del citat är utdragna för att belysa vissa exempel. Intervjubearbetningen innefattas även av en fortlöpande analys.

Grova ord

En tabell som påvisar exempel på uttryck som i direktöversättningen till svenska inte får samma betydelse som betydelsen av användningen av ordet på det ursprungliga språket. Intervjuerna ligger till grund även här, samt att jag själv är tre-språkig.

Avslutande diskussion-Analys

Här analyseras och diskuteras ämnet ur ett rättsociologiskt perspektiv.

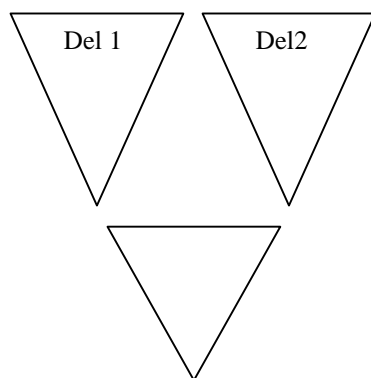
Avgränsningar:

Att ej definiera fundamentala grundantagande men påvisa skillnader.

Att inte, förutom några få exempel, definiera faktorer såsom historiska, ekonomiska, politiska, religiösa etc. som påverkat utvecklingen fram till idag.

Att exemplifiera otakten i värderingar genom att begränsa mig till att exemplifiera ungdomsspråkets status, framförallt svordomar och skällsord.

Uppsatsens disposition:

---

¹⁶ Patton, M.Q, *How to use Qualitative Methods in Evaluation*, Newbury Prk, Sage, 1987

¹⁷ Förklaras i avsnittet 'Ordets betydelse= dess användning i språket.

Del 1

Källan till moralen

Emile Durkheim¹⁸ uttalade sig om att *"The moral hold of traditional values has become weakened..."*¹⁹ Det är inget nytt att oroa sig över moraliskt förfall, men istället för att ägna sig åt pessimistisk elegi, kan man välja att studera moral som social fakta. Detta ägnade sig Durkheim åt och i Kantiansk anda ville han påvisa att moraliska imperativ har socialt ursprung.

Det som anses omoraliskt i en tid, (på en plats eller i ett sammanhang), kan i en annan anses moraliskt rättfärdigat. Acceptans för handlingar och beteenden står i relation med formen för det sociala samspelet. Formen för samspelet är levande och föränderlig. Gränsdragningen mellan normalt och avvikande beteende har en egen plats i tid och historik. Ständigt skiftande definitioner av handlingar, situationer samt individer efter en måttstock. Den antika sexualmoralen, hippokratiska hälsoprogram, religiös asketism, hygienismen, Myrdals stoiska självkontroll m.m. bara för att nämna några få. Filosofin om vad som är gott och ont; moralläran om vilka skyldigheter människan har och vad hon bör göra har många rötter och ursprung.

Normgivande etik har strävat (strävar fortfarande) att finna en eller en uppsättning av fundamentala principer. 'Behandla andra som du själv vill bli behandlad'; den sk Gyllene regeln är ett klassiskt exempel på en normgivande grundsats som kan ställas mot alla tänkbara handlingar. Att ljuga, trakassera, kränka, skada eller döda någon annan blir moraliskt fel enligt den Gyllene regeln. Men regeln faller gentemot andra normteorier om handlingen utförs av t.ex. en masochist. Den ultimata guiden för moraliskt riktigt beteende kommer troligen aldrig kunna fastställas.²⁰

Att determinera vilka som har moraliska skyldigheter respektive rättigheter är även ett omdiskuterat ämne.²¹ Olika kriterier har lyfts fram och kritiserats av andra t.ex.: alla levande, de som har förmåga att uppleva smärta och njutning, de som har medvetenhet om sin existens, mänsklig rationalitet, m.fl. Ett kriterium företräds dock av konsensus:

..."if a being qualifies as a person, then it has a direct moral standing. That is, that being is a right-holder, and others have a direct duty toward that person. Beings which do not qualify as persons might be entitled to an indirect moral standing, that is, a moral consideration derived only from the interests of genuine persons."²²

---

¹⁸ Fransk filosof och sociolog. Sökte vetenskaplig förståelse i skillnader mellan traditionella och moderna samhällen.

¹⁹ Giddens, Anthony, *Durkheim*, Fontana, Glasgow, 1978, S 15

²⁰ Normativ etichs: Internet Encyclopedia of Philosophy:
<http://www.utm.edu/research/iep/e/ethics.htm#Normative%20Ethics> 2003-01-04

²¹ "The problem of moral personhood focuses on determining which being are member of what we call the moral community". Internet Encyclopedia of Philosophy:

<http://www.utm.edu/research/iep/p/personho.htm> 2003-01-04

²² *ibid.*

Moral realism is the view that moral principles have an objective foundation, and are not based on subjective human convention.²³ En uppfattning utgår från Platon; såsom det finns matematiska sanningar som att $1+1=2$ så finns det moraliska sanningar, som är "abstract entities that exist in a spirit-like realm"²⁴. Den andra typen av moralrealism är tanken att moralvärderingar är Guds vilja. "God informs humans of these commands [moral values] by implanting us with moral intuitions or revealing these commands in scripture".²⁵

Moral skepticism is an epistemological position that we do not have knowledge or justification for believing in objective moral principles. Moral skepticism does not involve the rejection of moral values themselves, but simply the denial that we have knowledge of an objective realm of morals. Moral skeptics sometimes argue that moral values are similar to aesthetic judgement /.../ based on human preferences. /.../ Hume...argued that there is, in general, an instinctive psychological tendency give an objective explanation to something which is subjective in origin. /.../ Society places external constraints on how we behave morally (such as society's demand that we should not run around naked). Given the external nature of these societal demands, we tend to think that the moral issue in question (running around naked) is externally objective. This, then, is why we erroneously believe that there are objective values.²⁶

Moral relativism, is the view that moral standards are grounded only in social custom. /.../ [M]oral relativists note that there are two ways that we can approach morality: as de facto morality or as ideal morality. The first concerns the way people in fact behave, and involves the moral principles that are actually in place in a given culture. By contrast, ideal morality concerns the way people should behave, irrespective of their actual behaviour. /.../ [M]oral relativists emphasize the variation in values that we see in cultures around us. It is indisputable that some values vary from culture to culture /.../ [a]lthough many of these values are more like rules of etiquette than rules of morality /.../ according to many relativists, then, moral standards of different cultures are like isolated islands of values, each of which gains its justification through the social customs of that particular culture.²⁷

---

²³ Moral realism, Internet Encyclopedia of Philosophy:
<http://www.utm.edu/research/iep/m/m-realis.htm> 2003-01-04

²⁴ ibid.

²⁵ ibid.

²⁶ Moral Skepticism, Internet Encyclopedia of Philosophy:
<http://www.utm.edu/research/iep/m/m-skepti.htm> 2003-01-04

²⁷ Moral Relativism, Internet Encyclopedia of Philosophy:
<http://www.utm.edu/research/iep/m/m-relati.htm> 2003-01-04

Definition

Moral frodas i gruppen eller samhället vi lever i, i kontrast till att det finns en universell moral (moral realism), så är moral kopplat till seder, vanor, gemensamma värderingar och kollektivt uppsatta regler (moral relativism) Moral utvecklas eller förtrycks inom grupper av sociala samspel genom internalisering och socialisering. Man kan tala om inre och yttre påverkansfaktorer. Den ”inre moralen” definierar jag till: varje individs ställning (den individuella måttstocken) till ”den yttre moralen”. Det kan vara accepterat att döda och äta djur, men en del anser att det är omoraliskt. Något som individen själv tar ställning till. Den individuella måttstocken kan te sig annorlunda i olika situationer. Något som vi känner (och ”vet”: genom yttre påverkan) är omoraliskt vid första tanke, kan vid närmare eftertanke och beroende på omständigheterna leda till att man handlar, eller kan tänka sig handla, mot sina principer.

Utgår man från etisk egoism så är en handling moraliskt riktig om konsekvensen av den handlingen är mer fördelaktig än ofördelaktig för den som utför handlingen (agenten). Etisk altruism: när handlingen är mer fördelaktig än ofördelaktig för alla andra utom agenten. Utilitarism: när handlingen är mer fördelaktig än ofördelaktig för alla.²⁸

Ställ dig följande frågor och fundera över ovanstående begrepp:

Skulle jag kunna ta livet av en annan människa?

Skulle jag kunna döda någon i krig?

Skulle jag kunna ta livet av någon som bad om det för att slippa smärta och lidande (aktiv dödshjälp)?

Skulle jag kunna döda någon som hotade att döda mina barn?

Gör-bör

Här vill jag exemplifiera skillnaden mellan vad individen gör (handling) och vad som förväntas av individen (norm). Att klargöra förväntningarna kan ställas i likhet med socialiseringsprocessen- detta förväntas av dig i denna situation, detta är acceptabelt och detta är det inte. Vad som är rätt och fel förändras med tiden, kanske är denna tidszon cirkulär; att värderingar som tappats återupptas. Framförallt vill jag påvisa skillnaderna av två orsaker; det ena kulturella skillnader och det andra att visa att det underlättar samspelet eller interaktionen om man är medveten om vad som förväntas av en. Att ställas inför nya situationer- utan förförståelse- kan leda till att man inte följer kodex. Att åka buss i Málaga i södra Spanien och göra som man är van med i Malmö i södra Sverige; att gå på bussen utan att tänka på att andra har stått där före, skulle skapa rabalder samt att glåpord skulle utdelas. I Málaga står man nämligen på kö innan man stiger på bussen. Om det bara står ett par personer vid busshållplatsen när man kommer kan man hålla reda på vilka som kom innan, är det många som står där och ingen kö har formats frågar man helt enkelt vem som kom sist. Är det många personer som ska åka med en och samma buss så bildas en lång kö, kommer inte alla med så får de stå kvar i kön och ta nästa buss. Det finns inga kölappar och inga skyltar eller regelböcker som tyder på att detta beteende är reglerat. Det bara är så.

²⁸ Consequentialist theories, Internet Encyclopedia of Philosophy:
<http://www.utm.edu/research/iep/c/conseque.htm> 2003-01-04

Moralkulturer

Om vi utgår från att moral frodas i gruppen eller samhället vi lever i, i kontrast till att det finns en universell moral (moral realism), så är moral kopplat till seder, vanor, gemensamma värderingar och kollektivt uppsatta regler (moral relativism). Wittgenstein har sagt:

”[I] did not get my picture of the world by satisfying myself of its correctness; nor do I have it because I am satisfied of its correctness. No: it is the inherited background against which I distinguish between true and false²⁹

Olika världsbilder ger oss ibland känslan av att leva i olika världar³⁰. Hur kan man förklara den externa påverkan på individers beteende och moral med utgångspunkt i ’olika världar’? Vad är rätt och fel? I vissa kulturer är något accepterat som i en annan kultur är helt otänkbart! Kulturella skillnader är inget nytt begrepp, snarare ett faktum. Senare kommer jag att belysa språkliga skillnader, i denna del kommer jag lyfta fram andra åtskillnader. Jag kallar dem moralkulturer; olika grogrunder för sociala samspel, bakgrunder till olika värderingar.

Kritiken mot moralisk relativism har varit bl.a.: ”...if moral relativism is true, then we could no longer say that customs of other societies /.../ are morally inferior to our own.³¹ Jag tänker inte utgå från ett etnocentriskt³² läge och heller inte bedöma någon kultur som bättre eller sämre än den andra. Utvecklingstanken delar ofta in samhällen i en definition av ’primitiv’ och ’modern’, men för den skull innebär inte indelning att det ena är överlägset det andra t.ex. var ”primitive = inferior and advanced = superior /.../ definitely not part of the Durkheimian evolutionary grammar”³³. De tre moralkulturerna kan liknas vid Durkheims differentiering av ’mekanisk-’ och ’organisk solidaritet’³⁴, men jag vill påpeka att moralkulturerna inte är skilda av en tidslinje och egentligen inte heller av nationalitet. Med andra ord: även om man fastställer att ett samhälle är av ’modern karaktär’ (t.ex. Sverige) så innebär inte det att man inte kan finna dessa moralkulturer i en och samma nation. För att använda ett annat begrepp av Durkheim så kan därmed smältdegen av dessa moralkulturer innebära anemi; *a condition where social and/or moral norms are confused, unclear, or simply not present*³⁵. Om man antar att anemi är ett normaltillstånd för ett samhälle, då kan man ifrågasätta vad

---

²⁹ Wittgenstein i Sherwin K Richard, *When Law goes Pop: The Vanishing Line between Law and Popular Culture*, Chicago University Press 2000 s 117

³⁰ Utgångspunkten för vår världsbild och vårt meningsskapande ligger i kulturen vi lever i, tar del av och utvecklas i. ”Olika världar” Richard Shweder i Sherwin, Robert K. (2000) *When Law Goes Pop: The Vanishing Line between Law and Popular*. Chicago: Chicago University Press s 236

³¹ Moral Relativism, Internet Encyclopedia of Philosophy: <http://www.utm.edu/research/iep/m/m-relati.htm> 2003-01-04

³² Att bedöma främmande kulturer efter sin egen.

³³ Edward A. Tiryakian i Bottomore, T & Nisbet, R, *A history of sociological analysis*, Heinemann, London 1979 s 201

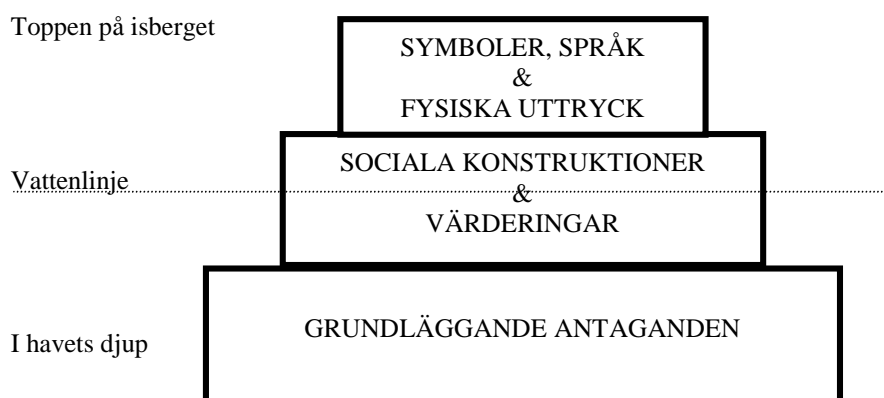
³⁴ Begrepp som utgör grundvalen i ’Division the labor in society’ (1893)

³⁵ “Durkheim felt that this lack of norms--or preaccepted limits on behavior in a society-- led to deviant behavior” <http://durkheim.itgo.com/anomie.html> 2002-12-10

som binder det samhället samman.³⁶ Durkheim hade förmodligen svarat att: *”there is an societal community beneath and behind all external or institutionalised aspects of social life.”*³⁷ Som Edward A. Tiryakian konstaterar:

”If different moral system are appropriate for different societies, it is also the case that Durkheim felt there was one appropriate morality corresponding to the social organization of a given society at a given stage of its development”.³⁸

Mina tankegångar har haft en annan bana. Liknande resonemanget om etisk egoism, altruism och utilitarism,³⁹ så kan moralkulturerna krocka, eller komma i otakt och konsekvenserna för ett handlande eller ett beteende beror på vilken grundläggande utgångspunkt man har. För att visualisera en aspekt använder vi ofta liknelser och metaforer; här ska jag använda ’isberget’⁴⁰.

Toppen på isberget kan liknas vid Erving Goffmans⁴¹ ’fasad’, med andra ord: observerbara uttryck och symboler såsom; språk, kläder, möblering. Vid vattenytan; Goffmans ’manér’, rör vi oss på en förmedveten stundtals omedveten nivå. Här finner vi de mer eller omedvetna reglerna för umgänge och förhållningssätt. Människor värdering och etiska principer; hur man ser på misstag, risktagande, vilka är hjältar och vilka är idioter! I havets djup finns de grundläggande antaganden om livet som man delar kollektivt. Ofta på ett så pass omedveten nivå att vi inte ens är medveten om att man är omedveten om dem. På denna nivå har vi fenomen som

³⁶ Edward A. Tiryakian i Bottomore, T & Nisbet, R, *A history of sociological analysis*, Heinemann, London 1979 s 211

³⁷ Ibid.

³⁸ Ibid.

³⁹ Se avsnittet ’Definition’ s 7-8

⁴⁰ Modellen hämtad ur essän: Nilsson, Ingvar (Organisationskonsult), *På tröskeln till en ny värld- värdeförskjutningar inom offentlig verksamhet*, version 1:0, OFUS 2001

⁴¹ Goffman, Erving, *Jaget och maskerna- en studie i vardagslivets dramatik*, Nova 1995

världsbild och människosyn. Är människan ond eller god, har människan en själ? Är människan en väljande varelse eller ett offer för sitt sammanhang? Vem har ansvar för mitt liv och min hälsa? Biologi eller sociologi?⁴²

Det vi bara kan ana i djupet, kan med viss ansträngning observeras vid ytan, för att ovanför ytan bli påtagligt och synligt. Mina moralkulturer kan härledas till vattennivån, min avgränsning hindrar mig från att djupdyka men genom ovanstående modell klagörs att det föreligger fundamentala skillnader i det som uttrycks.

Moralkultur 1

Rutinisering:

Familjen har stor vikt. Lojalitet och underkastelse av familjens, familjeöverhuvudets eller släktens vilja är vanligt förekommande. Man lägger stor vikt vid seder och traditioner som upprätthålls rutinmässigt. Reglerna för samspelet upplevs traditionellt givna⁴³ och man ifrågasätter inte tillsägelser från 'utomstående' personer (under förutsättning att de överensstämmer med familjens uppfostran), man vill inte dra skam och vanära över familjen. Ryktesspridning och skvaller har en del i systemet av social kontroll.⁴⁴ Regler är till för att följas och samma regler gäller för alla. Man känner till varandra och man pratar till och om varandra. Myndighetsålder eller äktenskap förminskar inte ansvaret mot den primära familjen. Förändring sker långsamt.

Moralkultur 2

Objektivering:

Familjen, släkten eller gruppen har enorm betydelse. Starka familjeband och klara regler och normer inom gruppen. Hög moral inom familjen men ej nödvändigtvis till andra. En objektivering av utomstående; t.ex. zigenare lurar aldrig en annan zigenare men däremot är det accepterat att lura de andra.⁴⁵ Att tala med någon från denna moralkultur om rätt och fel, innebär ofta att de vet de klara gränserna på rätt och fel, men dessa fel blir rätt när det handlar om gärningar mot individer utanför gruppen. Rättfärdigande av moralbrott, normbrott och regelbrott när det stärker, skyddar eller prisar den egna tillhörigheten. Vi och dem. Förändring sker när den är till fördel för gruppen. I denna moralkultur handlar det även om en värdediskussion; att de anser sig ha mer värde eller betydelse än andra. Kan jämföras med objektivering av naturen- vår rätt att exploatera den för vårt eget välbefinnande, vinning och status.

---

⁴² Nilsson, Ingvar (Organisationskonsult), *På tröskeln till en ny värld- värdeförskjutningar inom offentlig verksamhet*, version 1:0, OFUS 2001

⁴³ Jmf. delar av Durkheims mekaniska solidaritet.

⁴⁴ Jmf. Hur informella normer hjälper till att uppnå ordning utan lagen. Ellicksson, Robert, *Order Without Law- How Neighbours Settle Disputes*, Harvard University Press, Cambridge 1991 S 57

⁴⁵ Ellicksson, kap 10

Moralkultur 3

Individualisering i välfärdstaten:

Familjen har betydelse men inte i den grad som moralkultur 1 och 2. I denna moralkultur blir man fostrad till att ta vara på sig själv, målet för uppfostran är en självständig individ. Efter att man uppnått myndighetsålder beslutar man över och tar ansvar för sitt eget liv. Alla individer har samma fri och rättigheter och detta leder ofta till att man inte ingriper i varandras privatliv. Individen kan kräva respekt för sin egen vilja. Endast stat eller myndighet ges skälig rätt att ingripa i den privata sfären när man inte uppfyller samhällets krav. En del i det individuella ansvaret innebär också ansvar gentemot alla andra- det krävs att man är beredd att ställa upp på imperativet! Moralkulturen är relativt trendkänslig i och med att man är öppen för andras kulturer; allt från matkultur till värderingar. Förändringar sker snabbt.

En ung kille står och sparkar på en soptunna; ljudet ekar i området och förbipasserande reagerar negativt på hans beteende. I moralkultur 1 är chansen att man känner till den unga killen stor, man vet att han är son till den och den personen, man vet nog också vilket hus han bor i. Genom att ropa hans namn eller nämna någon man vet att han känner, samt påpeka att det han gör, inte är acceptabelt så får man en direkt påverkansseffekt. Ynglingen vet att risken för att hans beteende kommer att rapporteras vidare till familjen är stor, man kan säga att han godkänner auktoriteten hos den som ger honom en tillsägelse.

I moralkultur 3 är risken stor att man inte vet varken namn eller adress på ynglingen. [Under förutsättning att man inte har barn som går i samma klass eller spelar fotboll eller liknande med just denna kille]. En tillsägelse kan leda till att han slutar (skam), eller att han fortsätter (trots), eller att han svarar på tillsägelsen på ett eller annat sätt. Om ynglingen vet att risken för att någon närstående ska få reda på vad han gör är liten så är även risken större att han ignorerar tillsägelsen. I moralkultur 2 krävs det att den som säger till har auktoritet att korrigera beteendet, annars finns risken att ynglingen ser sina egna intressen som de viktigaste; att ej kunna jämkas med andras uppfattningar.

Välfärdssamhället underlättar individens frigörelse från familjen. Den offentliga sektorn ger tillgång till utbildning, arbete, sjukvård, pension etc. Andra moralkulturer kan se detta som dålig sammanhållning eller bristande tillhörighetskänsla; familjer som inte ställer upp på varandra såsom en familj ”ska” göra enligt deras moralkultur.

Moralkultur 1 och 2 lägger stor vikt på familjetillhörigheten. Få barn (oavsett ålder) trotsar de uppsatta reglerna från familjeöverhuvudet. Äktenskapet är ofta en förutsättning för att lämna föräldrahemmet. Valet av maka/make ses helst komma från den egna kulturen. Ej ovanligt att de utesluts ur gruppen om de bryter mot dessa normer. I moralkultur 3 respekteras individens vilja och intressen även om de strider mot familjens.

Jag har undvikit att koppla nationaliteter till moralkulturerna men för att ge ett bra exempel vill jag berätta något jag själv upplevde när jag bodde i Spanien:

Andras självständighet kan beundras, men om granndottern eller något syskonbarn skulle flytta till egen bostad i ung ålder (före 25) utan att ha gift sig eller för att bo med en man, skulle det aldrig accepteras. Helt otänkbart skulle således vara om det var deras egen dotter. Vanliga frågor när man möter eller samtalar med spanjorer är: 'Vart är dina föräldrar?', 'Varför bor du inte med dem?' Svaret som man skulle ge till en svensk hade varit: 'Jag är 28år!' Man hade inte behövt förklara mer, eftersom det är mer normalt än onormalt att flytta hemifrån innan man är 30 i Sverige. En vanligare fråga i Sverige är istället: 'Vad arbetar dina föräldrar med?' I Spanien har föräldrarnas status inte lika stor betydelse som sammanhållningen i familjen. I jämförelse så har vikten av ett arbete större betydelse än vad det är för arbete i Spanien. I Sverige så har vikten av ett "bra" eller "väl ansett" arbete större vikt.

Slutsats

Om vi har olika uppfattningar på vad som är normal eller onormalt, om vi har skillnader i normuppfattningar, då har vi således skillnader i symboliken och i uttrycken; det är detta som jag kallar värderingar i otakt. Utifrån den grund vi står på tolkar vi omvärlden. Uppfostran ses som förberedelsen inför samspelet med andra i den grupp eller det samhället man ska leva i. Om samhället upplevs 'hårt' så krävs det att man blir hårdnackad och klarar av att ta för sig. Upptrappningen av våld och hot kan ses som ett led i en cirkel som innefattar signaler på ett mer våldsamt och hotfullt samhälle.

Följande avsnitt för oss upp till ytan och behandlar toppen på isberget: det vi ser, eller som i detta fallet: det vi hör!

Del 2

Ordets betydelse= dess användning i språket

Svenska Akademin återspeglar skriftspråket som det är och reglerna för det skrivna. De hittar inte på nya ord eller bestämmer över språket. Däremot kan redaktionen för Svenska Akademiens Ordlista medvetet försöka normera istället för att endast beskriva i särskilda fall. Exempelvis är de *restriktiva med att införa*⁴⁶ engelska låneord och i viss mån erbjuder man försvenskade alternativ. Men ”*en normering som inte har stöd i språkbruket leder förr eller senare till ett språk utan användare.*”⁴⁷ När det gäller talspråket kan man säga att reglerna bestäms mellan dem som samtalar. Ord kan förändras med tiden och från att vara något som alla använt kan det bli socialt opassande.⁴⁸ När ord blir laddade eller tabubelagda använder vi dem inte i alla lägen. I utbyte använder vi s.k. noaord; istället för att säga att någon har dött säger vi att denne har gått bort eller avlidit.⁴⁹ Detta har att göra med tolkning och värderingar som läggs bakom orden.

Definitioner av gott och ont har sedan urminnes tider varit en stor del i människans historia. Genom att fastställa något som gott så blir motsatsen ond. Vi definierar handlingar, situationer och även individer efter någon typ av måttstock. Att skylla på att ”*the devil made me do it*”⁵⁰ eller att slänga någon i sjön för att klargöra skuld, kan anses vara väldigt irrationellt, men inte på den plats och i den tid detta pågick. Det var en definition av gott och ont, en definition efter en måttstock. Begreppen gott och ont har blivit passé; vi använder oss av andra begrepp såsom normalt eller passande kontra anormalt och avvikande. Vad som anses vara rationellt idag kan anses irrationellt i morgon. De gärningar och handlingar vi gör nu, kanske inom en framtid kommer att anses oacceptabla och rent utav att beläggas med straff.

Begreppsanalys

Klassisk begrepps analys kan man göra genom att undersöka den lexikaliska och den etymologiska betydelsen av ordet. I den klassiska begreppsanalysen karakteriseras termen A genom att visa de nödvändiga och tillräckliga villkoren för en korrekt användning av A, den term genom vilken begreppet uttrycks.

En begreppsanalys enligt Wittgenstein går ut på att Termen A karakteriseras genom att man visar på typiska fall av korrekt användning av A. Man visar de språkspel (sociala sammanhang) där A får mening.

”*Ett ords betydelse är dess användning i språket*”⁵¹. /.../ Han [Wittgenstein] prövar om förståelse av ord innebär att kunna

---

⁴⁶ Gellerstam, Martin (redaktör för SAOL 12), Ordlista i nya kläder- om tolfte upplagan av SAOL, <http://www.kotus.fi/svenska/sprakbruk/>

⁴⁷ *ibid.*

⁴⁸ Exempel: negerer- svarta, lappar- samer, korkad- svagpresterande, bög- homosexuell.

⁴⁹ Sveriges Television 2 ”Värsta språket”, torsdagar 22.10.

⁵⁰ Lilly, Cullen, Ball, *Criminological Theory- Context and Consequences*, Third edition, Sage Publications 2002 s 12

⁵¹ Fredriksson, Gunnar, *Wittgenstein*, 1994 s 217

använda ordet. Men man kan inte ha alla rimliga användningar av ordet i huvudet, så snart man använder det.⁵² /.../ För Wittgenstein är språkspel en regelföljande aktivitet i ett socialt sammanhang, där också icke-språkliga aktiviteter spelar med. Språkspel har med sociala vanor att göra, gemensamma kulturer, ett kollektivt accepterande av vissa regler, förståelse inom olika diskurser: de visar hur vi hör ihop.⁵³

I ett forskningsprojekt⁵⁴ ”visade det sig att det finns ett samspel mellan språk och tänkande som är olika för olika språk och som dessutom skiljer sig när det gäller talat och skrivet språk”.⁵⁵ Många jämförande språkstudier utgår från översättningar och Sven Strömquist⁵⁶ menar att man ibland tänker på fel språk. Om man ska översätta till spanska, ska man tänka på spanska. Han menar att ”[ö]versättare och tolkar kan ha nytta av att känna till de här skillnaderna mellan olika språkgrupper”.⁵⁷ Jag vill belysa att denna kunskap är inte bara av vikt för professionella översättare. En stor del av Sveriges befolkning är två- eller flerspråkig⁵⁸. Vi har en stark influens av låneord och begrepp- framförallt från engelskan. Filmer och Tv-serier dubbas⁵⁹ inte och sk modeord fastnar och vem har inte slängt in ett utländskt ord i en mening för att framhäva en tonvikt. Ibland kan låneordets etymologiska betydelse ändra karaktär när det lånas in och används.

Tänk på rätt språk -Intervju bearbetning

På svenska säger man t.ex.: ’ta medicin’. På kroatiska använder man direktöversatt ordet dricka. En utav intervjupersonerna, född och uppvuxen i Malmö, med kroatiska föräldrar, berättar att han säger; -’*Jag ska dricka tabletterna*’. På svenska: ’sitter man i solen’. På kroatiska: ’på solen’. Han menar att det inte spelar någon roll hur många gånger han blir ”rättad” när det gäller dessa uttryck. För honom är ordet dricka medicin eller tabletter det mest logiska; eftersom han sväljer tabletterna tillsammans med vatten. Hans syskon och jämnåriga släktingar säger

---

⁵² Fredriksson s 182

⁵³ Fredriksson s 218- 19

⁵⁴ Scandinavian part of "Developing literacy in different contexts and in different languages". Exempel från Projektet:– I svenskan beskriver t ex ordet ”rulla” väl hur rörelsen går till. En kompletterande gest brukar hos oss därför endast vara att man med handen ritar en rät linje, berättar Sven Strömquist. – Men i andra språk, t ex spanska, beskriver verbet inte rörelsesättet lika väl. Då är det vanligt att den talande vevar litet med handen, ja till och med vrider den 180 grader.

⁵⁵ Bergström, Gunnel ”Därför märks översättningen” i tidskriften Forskning&Framsteg 4/02, s. 13-15. Intervjuad forskare: Sven Strömquist, Lunds universitet.

⁵⁶ Sven Strömquist, professor i språkinlärning vid Institutionen för lingvistik, Lunds universitet. Tillhör en kärntrupp av forskare som redan på 1980-talet befann sig i skärningspunkten mellan lingvistik och utvecklingspsykologi.

⁵⁷ Bergström, G i tidskriften Forskning&Framsteg 4/02

⁵⁸ Engelska börjar man t.ex. läsa vid 10 års ålder.

⁵⁹ Ett sätt att bevara språket från låneord. Flera länder i Europa dubbar alla utländska program och filmer bl.a. Spanien, Italien, Tyskland och Frankrike.

”*alltid detta fel*”, men i deras samtal så har det en logisk och gemensam betydelse.

Den är på detta sätt den s.k. nymalmöitiskan uppkommer menar flera av intervjupersonerna. Ord från andra språk används först i primärgruppen och sedan sprids de vidare. Exempel på ’nymalmöitiskan’ kan vara; ’ayde’= hördudu (bosniska/serbiska/kroatiska), ’jalla’= skynda på (arabiska), ’capish’= fattar du? (italienska)⁶⁰ De flesta uttryck härleder ungdomarna själva ändå från amerikanskan, som når dem främst genom populärkulturen. En lärare menade att han kunde spåra många av de engelska orden tio år tillbaka i tiden, medan de nyare orden har influenser i invandrarspråken.

Själv har jag många gånger försökt översätta uttryck eller ord från svenskan till spanska i hopp om att jag ska bli förstådd. På svenska säger man t.ex.: ’Tala om trolen (så står de i farstun’). På engelska säger man: *’Talk about the devil (and he will appear)’*- tala om djävulen. På spanska säger man: *’Habla del rey de Roma’*- tala om kungen från Rom. Detta förtydligar att *”språkspel har med sociala vanor att göra, gemensamma kulturer, ett kollektivt accepterande av vissa regler, förståelse inom olika diskurser: de visar hur vi hör ihop*⁶¹.

Som flerspråkig har man ofta olika språkliga preferenser när man vill uttrycka känslor som ilska, kärlek eller glädje. Man kan använda engelskans *’I love you’* istället för svenskan ’jag älskar dig’ eftersom det första har en dubbel betydelse; jag tycker om dig eller jag gillar dig och jag älskar dig. I kulturella karikatyrer är italienare och spanjorer kända för att uttrycka ilska och även andra känslor samt använda mycket svordomar. De sägs vara hetlevrade, temperamentsfulla och gestikulerande (lingvistikforskare finner en förklaring till gestikulerandet i avsaknaden av detaljerade uttryck för riktning i de romanska språken).

Flera av dem jag intervjuade förklarade att det ända sättet att få ur sig ilska till 100% var genom att svära på sitt modersmål. Svenskans svordomar ansågs inte vara tillräckliga, samtidigt tillades att svordomarna ofta direktöversattes. -”*Det är liksom meningslöst att bråka med en svenne [helsvensk person] och använda svordomar som den inte förstår, då drar man till med direktöversättningen.*” Jag frågade hur ”svenskarna” reagerade. -”*De backar liksom på en gång... mest för att de tycker man är galen, tror jag, vad ska de säga när man precis har sagt att man ska knulla dem i huvudet...det är klart fan, de förstår ju inte vad jag menar egentligen*”

Ord och uttryck från engelskan direktöversätts inte av någon av de tillfrågade, de är så vanligt förekommande. En utav lärarna påpekade att engelska svordomar inte bara är typiskt för ungdomskulturen. -*Många av orden slits ner och man reagerar inte längre, man hör dem så ofta och i så många olika sammanhang!* Lärarna tar även upp att eleverna inte anser att de har auktoritet att korrigera språkbruket. Ungdomarna verifierar den uppgiften. -*Det är en sak om jag skriver ett prov eller gör arbete där jag använder sånna [sådana] ord, men annars så kan ingen lärare säga till*

⁶⁰ Sydsvenska Dagbladet 2002-05-06 Furstenberg, Claes, Ey, mjölkis! Nu flippar vi!
Capish?

⁶¹ Fredriksson, Gunnar, *Wittgenstein*, 1994 s 219

mig vad jag får och inte får säga. Vad jag förstår så är det bara föräldrarna som har rätt att sätta gränser. När vi diskuterar möjligheten att polisanmäla någon för förolämpning och förtal menar många av ungdomarna att det är sällan man tolkar eller uppfattar vad någon har sagt utefter vad som anses vara brottsligt enligt lagen. Någon sa att det inte går att lagstifta bort ungdomsspråket eller svordomarna. –Man skulle i alla fall använt svordomarna till kompisarna och inom familjen, man kanske inte skulle säga det till vem som helst på gatan ioförsig..!?

Grova ord- Begreppsanalys enligt Wittgenstein

Utgångspunkten för problemställningen i denna uppsats är ju ”det hårda” språket. Jag ska följande exemplifiera användningen av en del grova uttryck utifrån ovanstående tankegångar i nedanstående tabell. Direkt översättningen är uttrycket ord för ord och den sista spalten representerar begreppsanalysen enligt Wittgenstein; dess användning i språket.

Uttryck:	Direkt översättning:	Används som:
Kroatiska		
Picka ti materina	Din mammas fitta	Dra åt helvete
Idi u kurac	In i kuken	Aldrig i livet
Jeben ti majku	Ska knulla din mamma	Jag ska knäcka dig
Jeben te u glavu	Ska knulla dig i huvudet	Jag ska få dig att fatta att du har fel
Kurac	Kuken	För i helvete, ”shit”
Tata ti je glup	Din farsa är knäpp, Förkortas: Din farsa...	Du är knäpp, eftersom din pappa är det.
Kurvin sin	Horunge	Skitstövel, lögnare.
Radin ko kurvetina	Jobbar som en hora	Ställer upp mycket för andra men får ingenting i gengäld.
Jebes mi majku	Som att knulla min mamma.	Det svåraste, eller det värsta jag varit med om.
Engelska		
Go and fuck yourself	Knulla dig själv	Dra åt helvete
Fuck, fuck it,	Knulla	Fan (också)
Fucking	Knulla	Jävla

Shit	Skit	Fan (också), jävlar
Bitch	Slyna, hynda	Spydig
Son of a bitch	Son till en hynda/slyna	Din djävel
Spanska		
Hijo de puta	Horunge	Skitstövel
De puta madre	Från hor-mamma	Positivt uttryck: ”skitschyst”
Concha tu madre	Din mammas fitta	Dra åt helvete

Svordomar såsom: fan, helvete, jävlar och satan är vanliga i svenskan, medan svordomar på andra språk i allmänhet inte är kopplade till religiösa företeelser. Detta kan härledas till historiskt förankrade faktorer. Historisk sett så har svenskarna inte alltid svurit om fan han själv heller. I ovanstående exempel är negativa formuleringar om mamman tydliga.

–”För att sära eller göra någon riktigt förbannad så uttalar man sig om mamman- ’det heligaste’ i familjen”, berättar en utav intervjupersonerna. [jmf moralkultur 1 och 2] Dessa uttryck kan anses väldigt grova men i deras sociala samspel har det en gemensam innebörd och definitionen ”de allra grövsta” står här för den svenska måttstocken. För dem kan ”det allra grövsta” vara svordomar med religiös underton. Av intervjuerna framkom det att ovanstående svordomar används av alla generationer i hemlandet. Men mindre förekommande är det att ungdomar använder dem mot vuxna bekanta eller familjemedlemmar. –”Det handlar om uppfostran! Jag skulle aldrig få för mig att säga något sådant till mina föräldrar. Det är totalt oacceptabelt!” Men det där ordet eller uttrycket kan mycket väl användas till jämnåriga eller till sådana man inte känner. En tjej påpekade: -När jag säger ’bitch’ till min polare så menar jag inget nedsättande med det! Hennes kompis fyllde i: -Det är nedvärderande för vissa, andra inte...det beror hur man använder det.

När ordet ’hora’ kom på tal i intervjuerna med ungdomarna fick jag veta att man använder det om andra mer än till någon. –”Skulle man säga det till någon så är det mer än åsikt...att hon beter sig som en hora liksom, inte att hon är det, jag menar det är ju inte så att hon tar betalt och så, fattarú vad jag menar?”

Jag frågade vad det innebär att använda ordet om någon.

-Att hon ligger med andra killar fast hon har pojkvän?

–Killarna tycker att en tjej som har sex med killar utan att vara tillsammans med någon är en hora? Jag frågade: -Tycker inte ni tjejer det då? Det var en svårbesvarad fråga! –Nej, fast jo, men inte på samma sätt!

Killarna menade att tjejerna använder ordet om andra tjejer lika mycket som killarna. –Men det är inget de kallar sina polare för, men många brudar kallar varandra ’bitch’.

-Säger man hora till någon är det för att man är skitförbannad på hon [henne], man menar ju inte att hon har horat!

Att använda 'hora' om tjejer var ett hett ämne för killarna, här är några exempel som får tala för sig självt:

-Det är liksom om de brudar som inte tänker på sitt rykte och lägger sig med vem som helst.

-Brudar som klär sig på ett visst sätt blir ofta kallade horor, av både killar och tjejer. Tjejerna gör det nog för att de är avis och killarna för att de tycker bruden ser lättfixad ut!

-Om hon ligger med en första natten!

Man skulle kunna konstatera att ordet 'hora' säger mer om personen som använder det (om dennes värderingar) än om personen det används om/till.

Då och Nu- Klassisk begreppsanalys:

Etymologisk och lexikalisk betydelse hämtad ur SAOB och Nationalencyklopedin.

Knulla

Etymologi: av ljud härmande ursprung i fråga om duvans läte: kuttra; stundom med särskild tanke på lätet, klagande, vemodigt; särskilt i jämförelser och bildligt; låta som en duva, sucka, kvida, klaga.

Luder, var på 1600-talet ett ord med betydelse: djurkadaver som utläggs för att locka rovdjur till någon viss plats där det kan dödas; även om förgiftat kött som utlägges för dödande av rovdjur

Lite senare användes luder även som nedsättande benämning på dålig häst (som endast duger att användas för rovdjur), samt att det började användas som 'okvädinsord' om person: as och vrak.

Sedan (1771⁶²) blev det ett okvädningsord om kvinnor; liderlig kvinna och sköka.

Bög

Etymologi: en svensk dialekt på 'böj' som betydde skinnsäck. Man har funnit meningen: 'Tälg Knifwar, med bög' från 1784 och man antar att det rör sig om en knivslida av skinn.

Hora [i etymologin kan man finna avlägsna länkar till latin: kär]

Verb; att bedriva hor, att begå äktenskapsbrott men även att sälja sin kropp för pengar, att sälja sin tid, att löslava.

Substantiv; skällsord om kvinna som hade sex före äktenskap.

Satans hora: kvinnor [häxor] som hade sexuellt umgänge med djävulen.

Hora; prostituerad.

Freud menade att vi var tvungna att lägga locket på vår natur för att kultiveras. "...not all desires and behaviour are socially acceptable, so they must be repressed into the unconsciousness of the mind for the sake of morality and social order"⁶³. På 1600- och 1700-talen när den medeltida landslagen gällde var det inte ovanligt att dömas till böter och

---

⁶² Boven i dramat anses vara Carl Michael Bellman, som på sin tid drog svenskan till sina ytterligheter.

⁶³ Lilly, Cullen, Ball, *Criminological Theory- Context and Consequences*, Third edition, Sage Publications 2002 s 25

vite för att ha 'okvädat' eller använt 'okvädingsord' som 'hora' (vanligt förekommande), 'hynda' och 'hundsvott' (som betyder 'hundfitta'). Att angripa någons heder sågs som en grov kränkning; att offentligt förolämpa en ung kvinna kunde till exempel innebära ett sämre 'gifte'. Ovanstående ord användes även mot män, som var oerhört förnedrande eftersom det anspelade tydligt på kvinnliga attribut. I övrigt var det vanligare med kränkning mot män när det gällde ekonomi och yrkesheder [tjuv, bedragare, förrädare och 'skälm'].

1990-tal: återigen ett skällsord med anknytning till kvinnans sexuella aktivitet som ej behöver röra sig om prostitution.

Lagstiftning

I Finland dömdes nyligen en man till höga böter (3000 Euro) för att ha kallat sin hustru "kossa" och "hora". Mannen menade att hon inte kallat honom så mycket finare ord själv. Rätten rubricerade detta som ärekränkning.⁶⁴ Finland har genom detta, enligt "Labeling teorin"⁶⁵, definierat ett brott och därmed skapat många nya brottslingar; de som kallar någon för "kossa" eller "hora" är kriminella. Samtidigt kan det innebära en avskräckande effekt. Man kan ju tänka sig att detta fall är menat att skapa en 'strömbrytareffekt'⁶⁶; att ett beteende eller i detta fall användning av vissa ord ska upphöra.

I Brottsbalken kapitel 5 finner vi lagstiftningen mot: Förtal, Grovt förtal och förolämpning. Skillnaden mellan förtal och förolämpning är att de senaste sker mellan två ögon i enrum, men i båda fallen är det fråga om brott. Om någon säger något kränkande om dig, oavsett om det är sant eller inte så är det frågan om förtal. Men det krävs dock bevis på att han uppsåtligen velat kränka dig.

Ur Brottsbalken⁶⁷ om ärekränkning:
5 kapitlet 1 § Brottsbalken; Förtal:

"Den som utpekar någon som brottslig eller klandervärd i sitt levnadssätt eller eljest lämnar uppgift som är ägnad att utsätta denne för andras missaktning, dömes för förtal till böter. Var han skyldig att uttala sig eller var det eljest med hänsyn till omständigheterna försvarligt att lämna uppgift i saken, och visar han att uppgiften var sann eller att han hade skälig grund för den, skall ej dömas till ansvar."

Att utpekas som ohederlig, sexuellt avvikande eller liknande så kan det röra sig om förtal. Vad som kan betecknas som "oskyldigt skvaller" kan vara förtal. I paragrafens andra stycke finns möjlighet för vissa att göra

---

⁶⁴ Notis i tidningen Metro, 2003-01-09

⁶⁵ Labeling teorin uppkom på 1960-talet; välfärdssamhällets början, då mycket började hända inom politik och policys som påverkade gemene man. Man började ifrågasätta statens och institutionernas tillvägagångssätt. Labeling teorin eller "the irony of state interventions" ser staten som förste labeling- agent och påvisar att dess inblandning ... "is dangerous criminogenic", "dramatizes evil" och i tron att staten förhindrar brott genom t.ex. fängelser; stämplar de istället in (!) framtida brott och brottslingar.

⁶⁶ Carlsson, Bo, *Social Steerage and Communicative Action*, Lund Studies in Sociology of Law 1998 s 26

⁶⁷ Svea Rikes Lag

uttalanden som egentligen är att bedöma som ärekränkningar. Men undantagsregeln aktualiseras sällan.

Förtal som grovt-5 kapitlet 2 § Brottsbalken:

”Är brott som i 1 § sägs att anse vara som grovt, skall för grovt förtal dömas till böter eller fängelse i högst två år. Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om uppgiften genom sitt innehåll eller den omfattning i vilken den har blivit spridd eller eljest var ägnad att medföra allvarlig skada.”

Om det är uppenbart att den som förtalat annan person velat skada denne, eller om gärningsmannen förstod att det han sagt inte var sant brukar förtalet dömas som grovt.

Förolämpning- 5 kapitlet 3 § Brottsbalken

”Den som smädar annan genom kränkande tillmäle eller beskyllning eller genom annat skymfligt beteende mot honom, dömes, om gärningen ej är belagd med straff enligt 1 eller 2 §, för förolämpning till böter. Är brottet grovt, dömes till böter eller fängelse i högst sex månader.”

Sådant som syftar till att såra en annan persons självkänsla/ärekänsla såsom: skällsord, skymfliga hotelser och åtbörder, beskyllningar samt föraktfull behandling av annans kropp.

Det är få åtal om ärekränkingsbrott som väcks och högst ovanligt att åtal om verbal kränkning leder till fällande dom. Ärekränkning ”är ett s.k. målsägandebrott- det betyder att om inte ärendet är väldigt ovanligt så måste den drabbade själv väcka talan, precis som vid en vanlig stämning vid en affärstvist”⁶⁸. Att det är rubricerat som brott är en sak. ”Däremot tycker lagstiftarna att de begränsade åklagarresurserna i första hand inte ska läggas på den här typen av brott.”⁶⁹

---

⁶⁸ Ekström, Andreas, Ovanlig skylt kan vara förtal i Sydsvenska Dagbladet 2003-01-18

⁶⁹ ibid.

Ändrande diskussion - analys

Säger vi att konceptuella definitioner är socialt konstruerade fenomen, så ändras de genom reaktionerna från samhället. Vad som är normalt blir då socialt konstruerade bestämmelser över hur man ska vara eller bete sig i situationer och relationer. Man kan diskutera om etikett kom före handling, eller om handlingen kom före etikett. Motivet sen handlingen eller handlingen och sedan motivet. Men det mest relevanta här är att det mesta skiljer sig åt beroende på vilken utgångspunkt man har när man definierar handlingen; om man ska definiera den som brottslig eller som ett dåligt uppförande som kan korrigeras informellt.

Durkheim menade att *"[c]rime brings together honest men and concentrates them"*⁷⁰ *"He [Durkheim] recognized deviance as important to the well-being of society and proposed that challenges to establish moral and legal law (deviance and crime respectively) acted to unify those that were not in opposition to the laws."*⁷¹ Men om inte de moraliska värderingarna upprätthålls så finns det således en risk för degenerering av 'the well-being of society'.

Labeling teoretikerna⁷² menade att acceptans är ett socialt konstruerat fenomen som hela tiden ändras.⁷³ Uppfattningen, om vad som är kriminellt beteende, vem som är kriminell, vad som är ett brott, ändras! *"What differs is not the behaviour but the manner in which reactions to that behaviour are socially organized"*⁷⁴ För att vara avvikande måste en handling betraktas som sådan. På liknande sätt kan man definiera att brott är det som är förbjudet i lag. Men detta i sin tur innebär ju inte att det inte skulle finnas dåligt uppförande bara för att vi inte skulle lagstifta mot det. "Labeling teorin" finner inga svar på den bakomliggande frågan: Varför betar sig människor så här? Men man kan istället utvinna frågan: *"Why do societies disapprove so much of these forms of behaviour and resort to the criminal law rather than other ways of discouraging them?"*⁷⁵ Genom att kalla användandet av svordomar som sexuella trakasserier, kränkande eller nedsättande så går beteendet in i vad vi i lagen rubricerar som ärekränkning.

Går det runt och ordnar det till sig? Tar nästa generation avstånd? Återgår man till traditionella värderingar?

Ska samhället reagera mot den språkliga användningen eller ska samhället adaptera betydelseerna i användningen av dessa ord?

Kan man ändra betydelsen på ett ord genom att ändra uppfattning om ordets klang och tolka det som något annat?

---

⁷⁰ Giddens, Anthony, Emile Durkheim- Selected writings, Cambridge University Press 1972 s 127

⁷¹ ibid.

⁷² Se fotnot 65, sid 21 för bakgrundsinformation.

⁷³ Lilly, Cullen, Ball, Criminological Theory- context and consequences, Third edition, Sage Publication, 2002 s 105 ff

⁷⁴ Pfohl, S.J., *Images of deviance and social control: A sociological history*, New York 1985 s 284 i Lilly, Cullen, Ball, s 106

⁷⁵ Walker, Nigel, *Behaviour and misbehaviour- explanations and non-explanations*, Blackwell 1977 s 27

Frågan är nu om dessa ord och uttryck ska klassas som förtal och kränkningar, eller om man kan få bukt med ”problemet” på något annat sätt. Eller är insatser från rätten det som krävs?

Det tillhör ungdomar att pröva sig fram och experimentera. Men det som kan ses som ett busstreck accepteras inte när busstrecket blir en vana. Unga tänjer gränser och provar sig fram. Ungdomar söker sin identitet; vissa genom sport eller andra fritidsintressen, vissa genom att bli bäst och andra genom att bli bäst på att vara sämst. De drar till sig uppmärksamhet för att förvåna och skryta. Ett bra förvarssystem för att inte bli utsatt för glåpord eller retning är att skapa sig ett rykte om att man är en ’värsting’ med ’varningstext’ i pannan. Deras språk symboliserar samspelet inom grupperna samt hur ord myntats och sprids. Nära personliga kontakter ger ett oskrivet handlingsmönster. Skilda grupper, intressen och bakgrund utvecklar många olika inställningar. *”Ofta är dessa handlingsmönster förenade med starka upplevelser av rätt och orätt”*.⁷⁶

Att använda obscena uttryck till en dam på bussen eller killen i tobaksaffären tycks bli mer vanligt. Speciellt när damen på bussen bett dem om att vara lite tystare eller om killen i tobaksaffären nekat dem att köpa tobak. Den sociala kontrollen, alltså i detta fall personer som säger ifrån och markerar när de anser att någon gör fel, känns diffusare i dagens samhälle. Många är nog rädda andra tycker att de inte kan påverka och en del har gett upp. En anledning till att vi känner rädsla att ingripa eller ’lägga oss i’ har säkerligen med bilden⁷⁷ vi får av ett farligare, råare och våldsammare samhälle. Då får vi återigen snurr på det där hjulet igen; upptrappningen av våld och hot kan ses som ett led i en cirkel som innefattar signaler på ett mer våldsamt och hotfullt samhälle. Men optimisten säger att ingenting är försent att ändra på, vi har inte nått ’point of no return’. Enligt media och undersökningar som ”Skämt eller allvar” har det redan gått för långt.

Vi kan finna stöd i lagen mot förolämpningar som även skulle kunna kallas: verbal kränkning eller kränkning genom språkligt uttryck. Skulle man besluta att lagstifta mot användandet av vissa ord så skulle det symbolisera en kraftig markering från samhällets sida. Men hur skulle det fungera rent praktiskt, ska vi ha språkpoliser på gatorna, eller kanske ”språklisor” som går och delar ut böter. Säger du ”kossa” så kostar det 400kronor, säger du ”fitta” 600kronor, använder du ”hora” om någon 800, till någon 1200 kronor.⁷⁸

Resursproblemen inom statliga myndigheterna är ett faktum. Polis och åklagarmyndigheter skulle få skrivborden fulla av anmälningar om man skulle uppmana till anmälningar under Brottsbalkens femte kapitel. Att ärekränkning är ett målsägandebrott förhindrar nog att alla tjejer anmäler när någon kallade dem ’hora’, alla homosexuella eller heterosexuella när de blir kallade ’jävla bögar’, alla killar med dyra skor, fin bil eller andra statussymboler när de blir kallade tjuvar [vanlig kommentar mellan ungdomar när någon har något fint är stulet, ’robbat’, mestadels p.g.a att

⁷⁶ Stjernquist & Widerberg, Rätten i samhällsbyggandet. Tredje upplagan, Norstedts 1989

⁷⁷ genom t.ex. populärkultur och media

⁷⁸ Jmf. Filmen ’Demolition man’ 1993- där böteslappar sprutar ur maskiner på gatorna när man svär.

de inte borde ha råd med det], alla busschaufförer när de 'får fingret' av andra trafikanter.

I mitt försök till att finna en förklaring till varför språket har blivit grövre, framförallt bland ungdomar kan man konstatera: Att de flesta är medvetna om att detta språkbruk inte har "allmän acceptansnivå" i samhället, men ändå använder man det. Det kanske inte rör sig om dekadans utan om 'salsa'= sås; som gör det möjligt för oss att leka med många olika smaker i samma rätt och variera de rätter som vi serverar ofta. Det gäller bara att finna den bästa konsistensen, som när man kokar ihop såsen och den binds tillsammans. Vi kanske inte kan gå tillbaka i tiden, utan måste istället hitta nya ingredienser till salsan; former för hur vi ska förhålla oss till varandra utan att det skär sig.

Om vi antar en utbredning av det 'ovärdade språket' (efter svensk måttstock), att det Durkheim kallar den 'allmänna vreden' stiger åt sidan av olika anledningar; som att de inte vågar, inte bryr sig eller känner att de inte kan påverka. Durkheim *felt that this lack of norms, or preaccepted limits on behaviour in a society, led to deviant behaviour*⁷⁹.

Vill vi verkligen ha det så här? Är det så här vi ska förhålla oss till varandra? Frågorna ligger på vattenytan och skvalpar när det egentligen handlar det om de grundläggande antaganden i havets djup som måste diskuteras. Som Durkheim säger så kan de laglydiga enas om vad som inte ska anses accepterat när något sker i vårt samhälle. Att de laglydiga ska fastställa värderingarna och uttrycka dem!

Är det OK att bli blinda eller döva inför det man ser och hör varje dag? Ska vi låta barn kalla varandra sådana saker? Om svaret är Nej, så är det dags för en reglering och man grundar den regleringen i att samhället inte accepterar detta och att vi förväntar oss att de som betar sig så här ska sluta upp med det och förhoppningsvis även förstå vad det innebär att bete sig så. "*För att kunna handla på ett för samhället tillfredsställande sätt, måste den enskilde aktören känna till hur hans handlingar är förbundna med de stora sammanhangen på makronivån.*"⁸⁰

Samhällelig förändring kan innefattas av att ett tema tas upp till debatt, eller att man påvisar fakta om hur det står till- att man i de sociala samspelet sätter upp nya regler genom diskurs⁸¹. Språkspelen i den senaste debatten har markerat att användningen av vissa ord inte "bör accepteras". Det ger förmodligen ingen revolutionerande direkteffekt men, genom att belysa ett problem och visa en ståndpunkt om än inte formellt genom lagstiftning, så kan den sociala kraften inom samhället få denna utveckling att dra åt ett annat håll. Som en moral skeptiker menade: även om värden inte är objektiva så betyder inte det att moral är onödigt, utan han "*...emphasizes the importance of creating moral guidelines wich regulate the actions of ourselves and others.*"⁸²

Många skolor har redan idag handlingsprogram för hur de ska motarbeta svordomar och 'kränkningar'. På en skola delar de sen 2 år tillbaka ut gula

---

⁷⁹ Giddens 1972

⁸⁰ Vilhelm Aubert, *Sociologi: Socialt samspel*, Malmö 1979 s 50

⁸¹ Habermas och diskursetiken.

⁸² Moral Skepticism, Internet Encyclopedia of Philosophy: J.L Mackie
<http://www.utm.edu/research/iep/m/m-skepti.htm> 2003-01-04

varningskort till den som säger kränkande ord.⁸³ Vi måste säga ifrån, att här går gränsen! Vårda språket- det är det bästa verktyget vi har. Som Wittgenstein sa ”*Mitt språks gränser är min världs gränser.*”⁸⁴

Rättssociologiska frågor berör rättens betydelse i samhällslivet och hur verksamma stiftade lagar är för förändring. Ur idealistisk utgångspunkt så uttrycker rätten de gemensamma värderingarna om hur samhället fungerar och borde fungera. Alltså, det faktiska tillståndet och det man önskar uppnå. Rättsliga element kan påverka problemsituationer; skapa problem (jmf labeling teorin), undanröja problem, men dels som medel för att klara upp problemsituationer. Samhället är föränderligt och de rättsliga instanserna är statiska. Genom att påvisa att värderingar går i otakt så innebär det att lagen ska fastställa takten när det begås brott. Då kommer man in på nästa problemområde: att de som jobbar inom rättsväsendet och även de som stiftar lagarna, själva sitter på en uppsättning av grundantaganden. Ibland kan man finna en politisk korrekthet; som innebär att man bara uttalar det som alla ska göra, fast det egentligen ligger ett annat bör i botten. Genom att ha påvisat hur värderingarna går i otakt så innebär det även att det är oerhört svårt att fastställa takten.

---

⁸³ Rött kort mot kränkning i Tidaholm: www.rb.se/sveprog/mobbing/intervjuer1.htm

⁸⁴ Ramiréz, *Strukturer och livsformer*, LOGOS, Lund 1998 s 42

Källförteckning

Litteratur

Aubert, Vilhelm, *Sociologi: socialt samspel*, Malmö 1979

Bottomore, T & Nisbet, R, *A history of sociological analysis*, Heinemann, London 1979

Carlsson, Bo, *Social Steerage and Communicative Action*, Lund Studies in Sociology of Law 1998

Ellicksson, Robert, *Order Without Law- How Neighbors Settle Disputes*, Harvard University Press, Cambridge 1991

Fredriksson, Gunnar, *Wittgenstein*, Bonnier Pocket 1994

Giddens, Anthony, *Emile Durkheim- Selected writings*, Cambridge University Press 1972

Giddens, Anthony, *Durkheim*, Fontana, Glasgow, 1978

Goffman, Erving, *Jaget och maskerna- en studie i vardagslivets dramatik*, Nova 1995

Lilly, J. Robert, Cullen, T. Francis, Ball, A. Richard, *Criminological Theory- Context and Consequences*, Third edition, Sage Publications 2002

Nilsson, Ingvar, *På tröskeln till en ny värld- värdeförskjutningar inom offentlig verksamhet*, version 1:0, OFUS 2001

Menckel, Ewa & Witkowska, Ewa, *Allvar eller skämt?- en nationell undersökning av språkbruk och sexuella beteenden bland gymnasieelever*, Arbetslivsinstitutet, Solna 2002

Patton, M.Q, *How to use Qualitative Methods in Evaluation*, Newbury Park, Sage, 1987

Ramírez, José Luis, *Strukturer och livsformer*, LOGOS, Lund 1998

Sherwin K Richard, *When Law goes Pop: The Vanishing Line between Law and Popular Culture*, Chicago University Press 2000

Stjernquist & Widerberg, *Rätten i samhällsbyggandet*. Tredje upplagan, Norstedts 1989

Sztompka, Piotr, *Sociological dilemmas- toward a dialectic paradigm*, Academic Press, New York 1979

Walker, Nigel, *Behaviour and misbehaviour- explanations and non-explanations*, Blackwell 1977

Url´s och elektroniskt publicerade källor:

Durkheim, Anomi: <http://durkheim.itgo.com/anomie.html>

Consequentialist theories, Internet Encyclopedia of Philosophy:
<http://www.utm.edu/research/iep/c/conseque.htm> 2003-01-04

Gellerstam, Martin (redaktör för SAOL 12), Ordlista i nya kläder - om tolfta upplagan av SAOL, <http://www.kotus.fi/svenska/sprakbruk/>

Normative ethics, Internet Encyclopedia of Philosophy:
<http://www.utm.edu/research/iep/e/ethics.htm#Normative%20Ethics>

Moral Personhood, Internet Encyclopedia of Philosophy:
<http://www.utm.edu/research/iep/p/personho.htm>

Moral Realism, Internet Encyclopedia of Philosophy:
<http://www.utm.edu/research/iep/m/m-realis.htm>

Moral Relativism, Internet Encyclopedia of Philosophy:
<http://www.utm.edu/research/iep/m/m-relati.htm>

Moral Skepticism, Internet Encyclopedia of Philosophy:
<http://www.utm.edu/research/iep/m/m-skepti.htm>

Rött kort mot kränkning i Tidaholm:
www.rb.se/sveprog/mobbing/intervjuer1.htm

Tidskrifter och övriga källor:

Forskning&Framsteg 4/02

Metro

Nationalencyklopedin Ordbok

SAOB- Svenska Akademiens Ordbok.

Svea Rikes Lag, Brottsbalken

Sveriges Television 2 "Värsta språket"

Sydsvenska Dagbladet